

Izbjeglice, azilijanti i problemi ostvarenja ljudskih prava

PAVAO JONJIĆ

Institut za migracije
i narodnosti, Zagreb

UDK: 325.2 : 362.9

Izvorni znanstveni rad
primljeno: 21. 2. 1989.

Najveći broj analiza i teorijskih razmatranja bavile su se izbjegličkim pitanjem kao političkim ili pravnim problemom, a manje nekim drugim aspektima tog pitanja. Pri tome treba napomenuti da je problem prisilnih migracija vrlo teško empirijski istraživati, pa postoji manjak pokazatelja koji bi nam pomogli da tu problematiku bolje shvatimo.

Autor smatra da se javlja potreba problematiziranja dijela pitanja vezanih uz prisilne migracije, a to su: odnos međunarodne regulative i odgovornosti međunarodne javnosti za položaj izbjeglica, problem nezaštićenih grupa prisilnih migranata, izbjegličko pitanje i pitanje razvoja, život u egzilu i sociokulturna situacija, problem adaptacije i uključivanja izbjeglica u život nove zajednice, te mogućnost potpune zaštite ljudskih prava prisilnih migranata.

Pri tome se naglašava da očuvanje ljudskih prava i omogućavanje humanijeg položaja izbjeglica nije samo političko pitanje, već ujedno civilizacijsko, a za neke dijelove svijeta znače i razvojno pitanje. Stvaranje uvjeta za repatrijaciju izbjeglica i otklanjanje uzroka koji su bili razlog bijegu osnova su potpunijeg rješenja izbjegličkog pitanja.

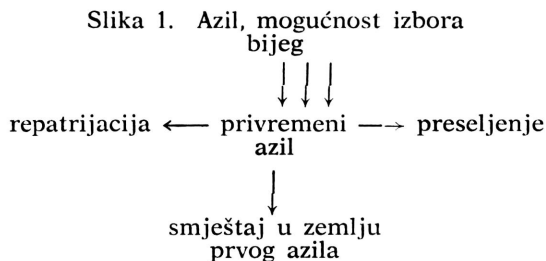
1. Definicija problema

Često su kroz povijest pojedine grupe ljudi, narodi ili pojedinci bili zbog svog uvjerenja, nemogućnosti preživljavanja ili nekih drugih razloga prisiljeni da napuštaju svoja boravišta u potrazi za sigurnijim načinom života, ili da bi odbranili svoje uvjerenje, ili izbjegli neko drugo ograničenje svoje individualne slobode. Tako je na primjer povijest formiranja država u ranoj modernoj Evropi označena stalnim tokovima religijskih izbjeglica: židova i muslimana sa Iberijskog poluotoka (XV, XVI i XVII st.), katolika posebno Iraca, iz Ujedinjenog Kraljevstva (XV—XVII st.), protestanata iz Francuske prije i nakon ukidanja Ukaza iz Nanta (1685. god.) itd. (Zolberg, Suhrke, Aguayo, 1986: 161—165). Poslije drugog svjetskog rata zbog velikog broja izbjeglica i ljudi bez domovine postaje značajno pitanje ljudskih prava izbjeglica i tražilaca azila. Pri tome posebno treba spomenuti međunarodne konvencije i sastranke na kojima se pokušavalo donekle regulirati status izbjeglica i azilijanata. Tako je u Općoj deklaraciji o ljudskim pravima od 10. 2. 1948. u članu 14 zapisano: »Svaki čovjek ima pravo zbog proganjanja zatražiti i uživati azil u drugoj zemlji«. Od međunarodnih konvencija i konferencija trebalo bi još spomenuti Evropsku konvenciju o ljudskim pravima od 4. 11. 1950, Američku konvenciju o ljudskim pravima od 22. 11. 1969, Ženevsku konvenciju o izbjeglicama od 28. 7. 1951, te Konferenciju UN o teritorijalnom azilu 1977. god.

To nikako ne znači da je pitanje azilijanata i izbjeglica u potpunosti riješeno ili da se ta opća pravila jednako rješavaju u svim zemljama potpisnicama međunarodnih konvencija o ljudskim pravima izbjeglica i azilijanata. Taako se npr. u članu 33 Ženevske konvencije o izbjeglicama doduše kaže da izbjeglica ne može biti vraćen u zemlju odakle je izbjegao, ali se ne obavezuje da im se pruži boravak, već samo čekanje dok im se ne omogući prihvata u trećoj zemlji. Tako npr. u Grčkoj i Turskoj ne postoji obaveza trajnijeg boravka izbjeglica, a u Italiji se takva obaveza ne odnosi na neevropljane. Isto tako, kad je u pitanju azil, u nekim državama je moguće tražiti azil na samoj granici, dok se u drugim dozvoljava tek onda kad se stupi na njihovo tlo. Prema tome, pristup pitanju ljudskih prava izbjeglica i azilijanata nije jednak čak niti među zemljama koje su potpisnice međunarodnih konvencija o ljudskim pravima.

1.1. Definiranje azila i izbjeglištva

Obično se tvrdi da postoje tri ili samo tri trajna rješenja problema izbjeglice: prvo, voljna repatrijacija u zemlju odakle su izbjeglice došle; drugo, naseljenje i integracija u zemlji prvog azila; treće, preseljenje u slijedeću zemlju. Azil se u međunarodnom pravu često vidi kao kontrast između trajnog i privremenog rješenja izbjegličkog problema (Adelman, 1988: 7—8). Često se pribjegava rješenju privremenog azila u očekivanju repatrijacije i povratka izbjeglice u zemlju odakle su izbjegli. Tako, na primjer, Stein (1967) navodi podatak da tri četvrtine izbjeglica u svijetu duže od pet godina imaju status privremenog azila.

Izvor: Adelman H. »Refuge or Asylum. A Philosophical Perspective«, *Journal of Refugee Studies*, vol. 1, br. 1, 1968, str. 8

Prema tome, među izbjeglicama možemo naći tri grupe ljudi sa različitim statusom prema dobivanju azila: prvo, tražiocima azila; drugo, ljudi s privremenim azilom; treće, oni koji su dobili trajni azil. U isto vrijeme postoji velik broj izbjeglica kojima nije reguliran status ili su jednostavno crna brojka za koju se ne zna. Među njima se nalaze oni koji nisu zaštićeni međunarodnim konvencijama, jer im nije direktno ugrožena sloboda, život i slično, ali su se radi boljeg života ili pukog preživljavanja odlučile da prebjegnu iz domovine u neku drugu zemlju (ekonomske izbjeglice). Uobičajeno je da se uzimaju tri osnovna razloga za dodjelu azila, a to su nepoštivanje osnovnih ljudskih prava, politički razlozi i razlozi humanitarne prirode.

1.2. Uzroci prisilnih migracija

Pod uzrocima prisilnih migracija najčešće se spominju konflikti ili radikalne političke, socijalne i ekonomske promjene u zemljama iz kojih dolaze izbjeglice. Pri tome neki autori smatraju da postoje dva osnovna tipa političkih promjena koje izazivaju unutrašnja konfliktna stanja, a to su socijalne revolucije, koje često izazivaju promjenu vlasti, i reorganizacija političkih zajednica, kao na primjer stvaranje novih nacionalnih država (Zolberg, Suhrke, Aguayo, 1986: 151—154). Tome bi trebalo pridodati i nepolitičke uzroke koji se često zanemaruju u analizama, kao npr. elementarne prirodne nepogode, nemogućnost preživljavanja i slično, iako ih se možda ne može u potpunosti pojmovno izjednačiti s migracijama kod kojih postoji direktan politički pritisak ili negiranje ljudskih prava. Razlog zašto i migracije uvjetovane takvim ili nekim sličnim uzrocima podvodim pod pojam prisilnih migracija, iako se ne može govoriti o direktnoj prisili, jest taj što se ne može reći ni da su dobrovoljne. Prema tome, prisilne migracije ću definirati kao **bijeg**, kada nije postojala druga mogućnost izbora za ostvarenje osnovnih ljudskih prava, dostojanstvenog života i mogućnosti preživljavanja.

Ukratko bi se moglo navesti da su osnovni uzroci prisilnog migriranja:

- a) razni oblici rasne, vjerske i druge diskriminacije,
- b) ograničenje političkih sloboda,
- c) politički i socijalni konflikti,
- d) ratovi i drugi oružani sukobi,
- e) elementarne prirodne nepogode,
- d) ostali ekonomski i neekonomski uzroci koji onemogućavaju osnovnu ljudsku egzistenciju.

1.3. Prisilni migranti i njihova ljudska prava — pokušaj problematizacije

Problem izbjeglica, koji je posebno naglašen u zemljama Trećeg svijeta i u zemljama u razvoju, zahtijeva pomnije istraživanje. Dosadašnje analize više su se bavile njegovim političkim i pravnim aspektima, a u okviru toga i osnovnim ljudskim pravima. Time su se često zapostavljali neki drugi problemi prisilnih migranata, kao npr. problem njihove integracije u nova društva, trajnije rješavanje njihovog statusa, te niz problema kulturne i socijalne adaptacije. Ako se ipak kao krajnje i najpovoljnije rješenje za izbjeglice prihvatiti repatrijacija u zemlju odakle su bili prisiljeni otići, onda se tu javljaju pitanja otklanjanja uzroka koji su ih nagnali da napuste svoju domovinu, te da im se tamo omoguće ili izbore uvjeti za povratak.

Pri tome valja napomenuti da je često vrlo teško empirijski istraživati problem prisilnih migracija, pa nedostaju pokazatelji koji bi mogli adekvatno objasniti tu problematiku. No u ovom trenutku mi se čini bitnim ukazati na potrebu za problematiziranjem jednog dijela tih pitanja, koja mi izgledaju nedovoljno razjašnjena. Pri tome ne mislim da se time iscrpljuje problem prisilnih migracija, već želim samo naglasiti nedovoljnost proučavanja i spo-

znavanja tog fenomena. Osnovna pitanja koja mi se čini potrebnim razjasniti jesu:

1. Da li se postojećim međunarodnim i državnim regulativama dovoljno štite prisilni migranti? Da li time prestaje odgovornost međunarodne javnosti za položaj i sudbinu izbjeglica?

2. Koliko je podjednak položaj svih izbjeglica i na koji način je moguće zaštititi i definirati položaj onih izbjeglica koje nisu obuhvaćene međunarodnim konvencijama, ili se zbog političkih interesa njihovo postojanje prešućuje?

3. Koliko problem rješavanja izbjegličkog pitanja utječe na daljnji razvoj i sudbinu cijelih regija i političkih zajednica? Koliko je izbjegličko pitanje povezano s pitanjem razvoja, a time i humanijeg života cijelih ljudskih zajednica?

4. Na koji način život u egzilu utječe na promjenu socijalne i kulturne organizacije izbjegličkih grupa? Koji su problemi promjene tradicionalnih sociokulturnih obrazaca?

5. Koji problemi nastaju kod izbjeglica prilikom adaptacije na novu sredinu i uključivanja u novu zajednicu?

6. Da li postoji mogućnost potpune zaštite ljudskih prava prisilnih migranata, ili, u kojoj mjeri su ona ostvarljiva?

2. Diskusija

2.1. Međunarodna regulativa i odgovornost međunarodne javnosti za položaj izbjeglica

Koliko pogledamo osnovu zaštite ljudskih prava i matricu koja joj se određuje unutar međunarodne regulative, pri čemu izbjegavamo pravno razlikovanje između građanina neke države i došljaka, u ovom slučaju izbjeglice, onda bismo kao fundamentalna ljudska prava mogli naznačiti: pravo na život; zaštitu od ropstva, torture, okrutnosti i nehumanog tretmana; pravo na slobodu i sigurnost ličnosti (uključujući zaštitu od proizvoljnog hapšenja i pritvora); zaštitu ličnosti pred zakonom; jednakost pred zakonom i jednaku pravnu zaštitu; slobodu uvjerenja, mišljenja i religijske pripadnosti. Zbog različitosti i unutrašnjeg interesa pojedinih zemalja u osnovi se razlikuje primjena međunarodnih konvencija. Često se ne uzimaju u obzir specifičnosti pojedinih grupa prisilnih migranata, a i nedovoljno se vodi računa o sudbini tih migranata i njihovoj budućnosti (pri tome mislim i na njihovo radno aktiviranje, obrazovanje i sl.).

U posljednje vrijeme sve se više prakticira i sve se više javlja tendencija da neke države pokušavaju problem izbjeglica prebaciti na treću zemlju, pri čemu se javlja nesigurnost položaja velikog broja prisilnih migranata. Pri tome ne treba smetnuti s uma da mnoge države nisu u stanju same riješiti taj problem zbog ekonomskih ili nekih drugih razloga, te se kao opće pitanje javlja pitanje odgovornosti međunarodne javnosti za sudbinu i rješenje problema prisilnih migranata.

2.2. Problem nezaštićenih grupa prisilnih migranata

Kad se pogleda odnos prema izbjeglicama, odmah se uočava da njihov prihvata uvelike ovisi o tome odakle oni dolaze i općenito o trenutnoj političkoj situaciji ili političkim interesima pojedinih država. Tako u pojedinim zemljama postoji politika otvorenog prihvata pojedinih izbjegličkih grupa, dok se odbija prihvatiti druge izbjegličke grupe, koje su u istoj ili još lošijoj situaciji (npr. politika SAD s jedne strane prema izbjeglicama iz Kube i istočnoevropskih zemalja, a s druge strane drugačija politika prema izbjeglicama iz Čilea i nekih drugih latinoameričkih država).

U nekim dijelovima svijeta, posebno u nekim zemljama u razvoju, postoji problem »spontano« smještenih izbjeglica. Oni nemaju organiziran smještaj, često se o njima ne vodi nikakva briga, te su potpuno socijalno i ekonomski nezbrinuti. Takav je primjer ruralnih izbjeglica u Africi, čiji broj stalno, iz godine u godinu, raste. Obično za njih međunarodna javnost sazna tek onda kad su potpuno iscrpljeni i kad su na granici fizičkog preživljavanja, te im se onda eventualno pruža pomoć. Takav jedan primjer izbjeglica iz Angole i Zaira u sjeverozapadnim provincijama Zambije opisuju Freund i Kalumba (1986), gdje se problem neregularnosti njihovog statusa proteže do konflikta s domaćim stanovništvom.

Očito je da se moraju tretmanom izjednačiti sve grupe izbjeglica, bez razlike odakle one dolaze. Ali očito da identifikacija i pravovremena pomoć nekim grupama znači ostvarenje osnovnog ljudskog prava, »prava na život« ili bar život koji je više od pukog preživljavanja.

2.3. Izbegličko pitanje i pitanje razvoja

Trajno rješenje izbjegličkog pitanja, posebno u zemljama u razvoju, nije moguće ukoliko se ne razmotre neka razvojna pitanja, posebno pitanja ekonomskog razvoja. Posljedice kolonijalnih odnosa, anticolonijalnih ratova, etničkih i drugih sukoba, te ekonomsko osiromašenje itd. i dalje utječu da u pojedinim dijelovima svijeta stalno raste broj izbjeglica i ljudi koji su prisiljeni napuštati svoje domove da bi preživjeli. Pri tome bih htio naglasiti da pitanje izbjeglica nije samo političko ili socijalno, nego je ujedno i ekonomsko pitanje. Najviše izbjeglica dolazi z nerazvjenh zemalja, te se pitanje uspješne repatrijacije ne može rješavati ukoliko se ne pomogne razvoju tih zemalja, jer su i nakon rješenja glavnih povoda za »bijeg iz domovine« kao što su unutrašnji konflikti, ratovi, sukobi i sl. uglavnom zbog ekonomske situacije i nemogućnosti ljudi i dalje prisiljeni da na drugom mjestu traže uvjete za svoju ljudsku egzistenciju. Uz to se izbjeglice, bježeći od ratnih sukoba i drugih nemira u vlastitoj zemlji, najčešće smještaju na teritorijama susjednih zemalja kojim zbog nerazvijenosti ne mogu pomoći, te im izbjeglice stvaraju mnogobrojne teškoće, što se ponekad završava sukobima s domaćim stanovništvom i nepoželjnošću njihovog boravka u tim zemljama. Tako prema podacima Svjetske banke od 34 zemlje sa izrazito niskim nacionalnim dohotkom (manje od 400 \$ per capita) u 1983. godini, 27 su, ili su doskora bile obuhvaćene izbjegličkom situacijom, ili kao izvorište ili kao utočište izbjeglicama, ili kao i jedno i drugo (Stein, 1986: 265).

2.4. Život u egzilu i sociokulturna situacija

Dislokacijom čitavih grupa, stjecanjem »izbjegličkog iskustva«, promjenom načina života dolazi do niza lomova unutar samih tih grupa. Taj problem se najviše očituje unutar tradicionalnog socijalnog i kulturnog okvira. Napušta se tradicionalna ekonomija, često su prepušteni preživljavanju i orijentirani su na pomoć drugih. To bitno utječe na promjenu dotadašnjih obrazaca socijalnog života. Susret s drugim tipovima socijalne organizacije života, navika, kulturne tradicije, dovodi do kulturnog konflikta, ili do potpune izolacije. Nemogućnost da uspostave socijalnu organizaciju kakva postoji u njihovom sjećanju, te u isto vrijeme nepripremljenost na nov način života, predstavljaju teškoće u životu izbjeglica. Posebnost »izbjegličkog iskustva« izražava se u nemogućnosti samoodlučivanja o vlastitom životu. Očuvanje kulturne tradicije i tradicionalnih oblika života često dolazi u suprotnost s nužnošću promjene dotadašnjeg života. Čak i kad su izbjeglice kulturno i tradicijski bliske domaćem stanovništvu, javlja se niz problema koje rađa izbjeglički status. Tako su npr. izbjeglice Pakhti iz Afganistana u Pakistanu, čiji se identitet zasniva na patrilinarnosti (etnički identitet i grupno sjećanje slijede paternalnu liniju), vjerovanju u Islam, te prakticiranju Pakhtu običaja, jedan od primjera koliko izbjeglički položaj utječe na promjenu tradicionalnog plemenskog života. Administrativni obrazac koji se primjenjuje na Pakhtu izbjeglice utječe na to da se kao izbjeglice ne osjećaju više anonimni, što utječe na osjećaj njihova etničkog identiteta (Edwards, 1986). Očito je da izbjeglički položaj može utjecati na krizu socijalnog i kulturnog identiteta, ali o tim problemima se u samoj praksi rješavanja izbjegličkog pitanja vodi malo računa.

2.5. Problem adaptacije i uključivanja izbjeglica u život nove zajednice

Prilagodba pojedinaca i čitavih izbjegličkih grupa ovisi u mnogočemu o njihovoj tradiciji, kulturi, migrantskoj povijesti i situaciji u kojoj se nalaze. Niti svi svoj položaj podjednako doživljavaju, niti su im pružene jednake mogućnosti da se što lakše adaptiraju na novu situaciju. Tu prije svega spada problem krize identiteta, koji je često izražen kroz konflikt odrednica vlasti izakonske prisile s idejama i interesima pojedinca, te nesimultanošću i nekompatibilnošću želja, motiva i poticaja s mogućnostima njihova ostvarenja. Etnički identitet sa socio-psihološke točke gledanja izgrađen je prije svega na dualnoj identifikaciji: kao individualna kategorizacija samog sebe kao pripadnika etničke kategorije ili grupe, i kao kategorizacija drugih među kojima živiš (Lange, 1987: 63—66).

O uspješnosti adaptacije ovisi i uspješnost integracije izbjeglica u novu sredinu. Sa stanovišta izbjeglice pronalaženje utočišta u kojem se ne osjeća kao »obilježena« ličnost znači ujedno pokušaj bijega iz izolacije. »Pitanje izolacije nije samo pitanje fizičkog stanja i stanja u kojem se pojedinac nalazi, već govori i o stanju njegove svijesti« (Jonjić, 1988: 288). Tragedija izbjeglice može biti u tome što, prisiljen bježati iz vlastite sredine, upada u zamku rezervata u kojem će mu biti omogućeno fizički preživjeti, ali ne mnogo više od toga.

Niz problema kulturne i socijalne adaptacije izbjeglica pokazale su studije koje su se bavile kulturnom i socijalnom adaptacijom izbjeglica iz jugo-

istočne Azije u Sjedinjenim Državama. Uspoređujući sino-vijetnamske i vijetnamske izbjeglice u SAD, Desbarats (1986: 425) zaključuje da postoji različitost u socijalnoj i kulturnoj adaptaciji s obzirom na socioekonomske osnove, a to utječe na brzinu uključivanja, pri čemu su pristup i način ponašanja određeni kulturnom praksom i prošlim iskustvom zajednice. U isto vrijeme i neki drugi faktori utječu na način adaptacije, kao što se na primjeru fertiliteta razlikuju seoski i gradski migranti iz Indokine u SAD, što neposredno utječe i na način njihovog života i oblike uključivanja u novo društvo (Rumbaut, Weeks, 1986). U istraživanju o problemima adaptacije i asimilacije indokineskih izbjeglica pokazalo se da je jezik najznačajniji limitirajući faktor za uspješno uključivanje u novu sredinu, a da je odvojenost od porodice ipak najveći problem koji osječaju izbjeglice (Strand, Jones, 1984).

Očito se pokazuje da nije dovoljno samo pružiti utočište izbjeglicama, već je bitno voditi i konzekventnu socijalnu i kulturnu politiku, kako bi se one lakše uključile u novu sredinu.

2.6. Problem potpune zaštite ljudskih prava prisilnih migranata

Osnove na kojima se zasniva zaštita ljudskih prava u okviru međunarodnih konvencija i Deklaracije o ljudskim pravima često se pokazuje nedovoljnima za zaštitu velikog broja izbjeglica. Razlike koje se ponekad zasnivaju na protekciji pojedinih grupa izbjeglica ili na nedovoljnom angažmanu za pomoć izbjeglicama proizlaze najčešće iz različitosti interesa i mogućnosti. To dovodi do nepotpunosti provođenja pojedinih mjera ili različitosti sprovođenja zaštite osnovnih ljudskih prava. Mnoga prava, legalno potpuno određena, pokazuju se kao pravno neprimjenjiva u pojedinim slučajevima, kad se nasuprot njima kao važniji stavlja neki interes zajednice ili pojedine države. Pravo država u procesu svojeg definiranja i tumačenja općih odredbi dovodi ponekad do daljnjeg odmicanja od intencija same Deklaracije o ljudskim pravima. Posebno treba razmatrati i pitanja različitih oblika prisilnih migracija, i prema tome odrediti osnove vođenja politike prema njima i mjera koje bi omogućile najadekvatnije rješenje njihovog problema. Posebno je nedovoljno riješeno pitanje »de facto izbjeglica«, ljudi koji nisu u mogućnosti da reguliraju ili nemaju reguliran status izbjeglice, ali se zbog političkih, humanitarnih ili drugih razloga ne mogu vratiti u domovinu. Posebno su neregulirana radna i neka druga prava ljudi bez državljanstva (Goodwin-Gill, Jenny, Perruchoud, 1985: 559—565) te zaštita članova izbjegličine porodice.

3. Zaključak

Postojeći međunarodni propisi i posebno njihova primjena nisu dovoljni u zaštiti ljudskih prava prisilnih migranata. Pogotovo što nisu riješena pitanja potpune zaštite, te položaja nekih grupa migranata. Prije svega, trebalo bi da se izbjegne mogućnost korištenja izbjegličkog pitanja u političke svrhe, te različitu praksu prema izbjeglicama unatoč proklamiranim i prihvaćenim načelima. Potpuno rješavanje izbjegličkog pitanja uključuje niz drugih akcija i mogućih rješenja. To je prije svega rješavanje uzroka koji stalno potiču na pojavu novih izbjeglica i dovode do stalnog povećanja njihovog broja. Ujed-

no to je pitanje razvoja pojedinih krajeva, te pitanje odgovornosti za prevladavanje posljedica kolonijalne prošlosti, te negativnog utjecaja na razvoj pojedinih zemalja radi vlastitih političkih i ekonomskih interesa.

Uz ostalo treba olakšati adaptaciju i integraciju prisilnih migranata u nova društva, te pripomoći očuvanju kulturnog i socijalnog indentiteta izbjeglica i njihovo uključenje u novo društvo.

Najpožrljnije je stvaranje uvjeta za repatrijaciju prisilnih migranata, jer stvaranje uvjeta za repatrijaciju i otklanjanje uzroka koji su bili razlog bijegu osnova su potpunog rješenja izbjegličkog pitanja.

Budući da ne postoji mogućnost da se doskora rješi problem prisilnih migranata, potrebno je bar stvoriti uvjete da se problemi koje donosi izbjeglički statut što potpunije riješe. Očuvanje ljudskih prava i humanijeg položaja izbjeglica nije samo političko pitanje, već je ono ujedno civilizacijsko, a za neke dijelove svijeta i razvojno pitanje.

Prilog

Broj tražilaca azila 1984. godine u zapadnoevropskim zemljama

SR Njemačka	35 278
Francuska	21 714
Švedska	oko 11 000
Švicarska	7 435
Austrija	7 208
Danska	4 562
Velika Britanija	oko 3 600
Belgija	3 683
Italija	2 766
Nizozemska	2 603
Norveška	300
Luksemburg	33
Irska	4

Zemlje iz kojih je došao najveći broj tražilaca azila u SR Njemačkoj 1988. god.

Poljska	29 023
Jugoslavija	20 812
Turska	14 873
Iran	7 867
Libanon	4 233
Šri Lanka	3 383

Izvor: Pressedienst des Bundesministeriums des Innern

Na kraju, spomenuo bih da smo uglavnom govorili o problemima položaja izbjeglica i definicije pojma »izbjeglice« koji su određeni međunarodnim rezolucijama, čiji korjeni zadiru u prve međunarodne dogovore 12. svibnja 1926. i 30. lipnja 1928. godine. Nismo govorili o onima kojima se izričito odbija pravo na izbjeglički status, a to su oni koji su učinili zločin protiv mira, ratne zlo-

čine, zločin protiv humanosti, te se ponašanje prema njima određuje drugim međunarodnim instrumentarijem. Svakako tu spadaju i nepolitički zločinci i kriminalci. Iako postoji duga međunarodna praksa dogovaranja i pokušaja reguliranja statusa izbjeglica, još uvijek nema dovoljno znanstvenih istraživanja i izučavanje tog problema.

- Adelman H. 1988, **Refuge or Asylum: A philosophical Perspective**, Journal of Refugee Studies, vol. 1, br. 1, str. 7—19.
- Desbarats J. 1986, **Ethnic Differences in Adaption: Indochinese Refugees in the United States**, International Migration Review (Special Issue), vol. 20, br. 74, str. 405—427.
- Edwards D. B. 1986, **Marginality and Migration: Cultural Dimensions of the Afghan Refugee Problem**, International Migration Review (Special Issue), vol. 20, br. 74, str. 313—325.
- Freund P., Kalumba K. 1986, **Spontaneously Settled Refugees in Northwestern Province, Zambia**, International Migration Review (Special Issue), vol. 20, br. 74, str. 299—312.
- Goodwin—Gill G. 1986, **International Law and the Detention of Refugees and Asylum-Seekers**, International Migration Review (Special Issue), vol. 20, br. 74, str. 193—219.
- Goodwin—Gill G., Jenny R. K., Perruchoud R. 1985, **Basic Humanitarian Principles Applicable to Non-Nationals**, International Migration Review (Special Issue), vol. 19, br. 71, str. 556—569.
- Jonjić P. 1988, **Identifikacija »Gastarbeitera«**, Migracijske teme, god. 4, br. 3, str. 285—293.
- Lange A. 1987, **Conceptual Representations and Psychological Reality: Reflections on Identity Structure Analysis**, Research Group on Ethnic Relations, Social Cognition and Cross-Cultural Psychology (Report no. 15), Stockholm, 90 str.
- Legarreta D. 1984, **The Guernica Generation: Basque Refugee Children of the Spanish Civil War**, Reno: University of Nevada Press, 410 str.
- Rumbaut R., Weeks J. R. 1986, **Fertility and Adaptation: Indochinese Refugees in the United States**, International Migration Review (Special Issue), vol. 20, br. 74, str. 428—466.
- Stein B. 1967, **The Nature of the Refugee Problem**, rad prezentirana konferenciji »International Protection of Refugees«, Montreal.
- Stein B. 1986, **Durable Solutions for Developing Country Refugees**, International Migration Review (Special Issue), vol. 20, br. 74, str. 264—283.
- Strand P. J., Jones W. 1984, **Indochinese Refugees in America: Problem of Adaptation and Assimilation**, Durham: Duke University Press, str. 182.
- United Nations 1988, **A Compilation of International Instrument**, New York.
- Zolberg A. R., Suhrke A., Aguayo S. 1986, **International Factors in the Formation of Refugee Movements**, International Migration Review (Special Issue), vol. 20, br. 74, str. 151—169.

REFUGEES, INDIVIDUALS SEEKING ASYLUM AND THE ISSUE OF HUMAN RIGHTS' IMPLEMENTATION

PAVAO JONJIĆ

In most analyses and theoretical considerations the refugee issue has been treated as a political or legal matter while its other aspects have rarely been taken into account. In addition, it should be mentioned that forced migration presents a very difficult subject for empirical research, the result being a lack of indicators which could help us understand it better.

The author believes that there is a need to problematize a number of questions concerning forced migration, and these are: the relation between international regulatory rules and the responsibility of the international community for the position of refugees, the problem of unprotected groups of forced migrants, the refugee issue and the question of development, life in exile and the sociocultural circumstances, the problem of adaptation and engaging refugees in the life of the new community and also the possibility of protection of the human rights of forced migrants.

Moreover, the author stresses that the observance of human rights and the ensuring of a more humane position for refugees is not only a political matter, also a matter of civilization, and in some parts of the world — a matter of development as well. Creating the necessary conditions for the repatriation of refugees and the elimination of the reasons causing exile, is the key to the solution of the refugee issue.

ofäzgn.